

Donar cultura o enriquir el patrimoni de la nostra identitat

REPORTATGE-CULTURA. Documents textuais, fotografies, arxius audiovisuals del nostre passat, tant individual com col·lectiu, poden tenir un valor històric que els investigadors avaluaran en la seva mesura. Fer-ne donació a les institucions públiques és un gest cívic que contribueix a saber qui som i d'on venim.

Segurament la celebració de l'any Amat i Piniella el 2013 no hauria estat el mateix sense les diverses donacions que el fill de l'escriptor manresà ha fet a la ciutat: correspondència, manuscrits, fotografies, llibres... es guarden a l'Arxiu Comarcal del Bages i en constitueixen un dels fons més importants. "Sens dubte, les donacions són la via fonamental per engruixir l'Arxiu", afirma Mercè Argemí, tècnica de Patrimoni de l'Ajuntament, que alhora aclareix que aquest no és un fi en si mateix: "La finalitat última és donar a conèixer uns fons que poden ser útils als investigadors per conèixer el nostre passat. Preservar la documentació i passar-la a les generacions futures és l'objectiu del patrimoni documental".

Una classe d'alumnes de Comerç Mercantil del curs 1949-50 del Col·legi La Salle presentada al concurs de fotografies antigues "Els meus records", el 2012. Còpia digital facilitada per Joan Vives Magriñà a l'Arxiu Comarcal del Bages

Particulars

Marc Torras, responsable de l'Arxiu Comarcal, explica que en els darrers cinc anys s'hi han produït més de 250 ingressos de documents procedents de donacions, "alguns dels quals han constituït fons propis. A banda del fons Amat i Piniella, hi ha el de Josep M. Rosal i d'Argullol, que va ingressar el 2012 i que conté unes 3.000 fotografies de la Manresa dels anys 20-40". De les darreres donacions particulars, Torras també destaca les 1.500 fotografies de Ricard Cucurella i Serra; la documentació de Ferran Planes i Vilella, escriptor coetani de Joaquim Amat i Pinella; les partitures i documents del músic Josep M. Descarga, i els arxius particulars del fotògraf Genís Sáez i de l'escriptor Josep Tomàs Cabot. Els dos darrers han donat els seus arxius en vida, perquè, com explica Mercè Argemí, "qui té un fons documental ja sap que ha d'anar a l'Arxiu, però si l'hereten els familiars n'hi ha que no saben el valor que té fins que algú els ho diu", i posa per exemple l'Associació Memòria i Història de Manresa, que arran de la seva recerca ha avisat de l'existència de documentació rellevant, que els hereus han acabat donant a la ciutat.

Donar o vendre?

Mercè Argemí, tècnica de Patrimoni de l'Ajuntament Foto: Arxiu. Jordi Alavedra

Per a Argemí, els fons documentals particulars "són actius mentre viu la persona que els genera. Si aquesta falta o acaba la seva activitat el fons queda inactiu. La pregunta és: què en faig d'això a casa? El millor és que se'n pugui treure un profit i que es conservi en una institució pública, que garanteix que es conservin materials delicats, com negatius o pergamins, i que es difonguin seguint els requisits legals". De tota manera, reconeix que la via privada existeix i que "l'Ajuntament no hi pot entrar. És clar que poden vendre a un altre particular, però d'aquesta manera el fons no deixa de ser privat. En l'actualitat l'Ajuntament no té diners per completar el fons documental de l'Arxiu. Ens limitem al que la gent vol donar a la ciutat. Normalment l'acord sol ser molt satisfactori per a les dues parts. Costa desprendre's d'un fons, però el benefici general ho compensa".

Entitats i empreses

A banda dels particulars, també s'han produït donacions d'entitats, "i d'empreses, però poques", afirma Marc Torras. Algunes donacions s'han produït per fi d'activitat, com l'empresa Arqueociència o el Festival de Cinema Negre de Manresa; per canvi de local, com la Fundació Fira Mediterrània i el Col·legi d'Agents Comercials, o per celebrar alguna efemèride; és el cas de l'Agrupament Escolta Cardenal Lluch, que va donar el seu fons documental el 2012 amb motiu del 50è aniversari de l'entitat. Encara que no és ben bé una donació, destaca especialment el fons documental de Caixa de Manresa, que ocupa 200 metres lineals a l'Arxiu. Fins al 8 de gener se n'ha fet una exposició a l'Espai Plana de l'Om per commemorar els 150 anys de l'entitat bancària. Marc Torras explica que es tracta d'una cessió temporal, "en termes jurídics *comodat*", en què el propietari del fons, la Fundació Catalunya-La Pedrera, el cedeix a la ciutat per un temps perquè es difongui i es conservi en condicions".

Estatuts i documentació diversa del fons de Caixa Manresa, exposat a l'espai La Plana de l'Om. Foto: Sílvia Berenguera

Tràmit

El procediment per formalitzar una donació pot ser tan senzill com signar un full de lliurament a l'Arxiu Comarcal, en el cas de donacions petites. Per a traspassos més grans, després que l'interessat hagi manifestat per escrit la voluntat de donació, se signa un contracte, segons explica Mercè Argemí: "Com que la donació es fa a la ciutat de Manresa, la propietat i la titularitat del fons passen a l'Ajuntament, els representants del qual són l'alcalde i el regidor de Cultura. En tot el procés de donació ambdós juguen un paper important que va més enllà del tràmit, per reconèixer el gest dels ciutadans". És per això que l'acte de signatura del contracte de donació sol ser públic, "també per donar-ne compte a la ciutat i per incentivar que més gent ho faci". Argemí especifica que al contracte de donació "s'hi poden posar tantes clàusules com es vulguin", però la condició indispensable és la conservació del fons sense ànim de lucre, en benefici de la ciutat i de la recerca: "Fer-ne una exposició pot ser un altre dels acords, com un reconeixement a la persona", explica la tècnica de Patrimoni. És el cas del fons Rosal i d'Argullol, del qual es va fer una exposició al Centre Cultural del Casino entre setembre i octubre de 2014, i al mateix temps un web específic sobre el fons (www.lasequia.cat/rosaldargullol) "el primer que ha fet fer l'Ajuntament sobre un fons fruit d'una donació", recalca Argemí.

Consulta

Un cop s'ha signat la donació, l'Arxiu en fa una nota d'ingrés. Segons explica Marc Torras, després d'una primera revisió i inventariació, al cap d'una setmana la documentació ja es pot consultar a les dependències de l'Arxiu Comarcal: "La difusió i la consulta s'han de fer respectant els límits legals, la protecció dels drets d'imatge i seguir en definitiva el que estableix la Llei d'arxius". El responsable de l'Arxiu Comarcal afirma que en els darrers anys ja es fa una inventariació informàtica "amb una base de dades que posteriorment es bolca a la de la Xarxa d'Arxius de Catalunya", consultable a internet a través del portal web *Arxius en línia* del departament de Cultura. En aquest catàleg digital consten actualment tots els fons de l'Arxiu Comarcal, però no tots hi són al detall. Marc Torras és conscient de la feina que queda per fer: "En aquest moment hi ha penjades a la xarxa unes 2.000 imatges. És poc en comparació al que tenen penjat altres arxius. L'objectiu és que tot allò consultable passi a internet". Però per a Mercè Argemí, "això vol un temps i sobretot que les dades es bolquin amb criteri".

Fotografies

I és que l'era digital ha millorat molt les possibilitats d'informació i també de traspàs de documentació. En el cas de les fotografies -el més consultat a l'Arxiu, juntament amb el fons Amat i Piniella- es pot donar a l'Arxiu la còpia digital, signant el corresponent full de lliurament, i conservar a casa el format en paper. És el que s'ha fet en el concurs de fotografies antigues *Els meus records*, organitzat per les regidories de Gent Gran i de Cultura i l'Arxiu Comarcal. Després d'una primera edició el 2012, que va tenir bona acollida, la segona, del 2014, ha recollit 52 fotos, amb les quals s'ha incrementat la col·lecció fotogràfica de l'Arxiu i es fomenta la participació de la gent gran amb la difusió de fotografies antigues provinents d'arxius familiars.

*Fotografia de Can Jorba durant una nevada, el 1958, presentada al concurs "Els meus records" el 2014.
Còpia digital facilitada per Josep Rodríguez Llurdes a l'Arxiu Comarcal del Bages*